

B.A. 3rd Semester (Honours) Examination, 2019 (CBCS)

Subject : Sanskrit

Paper : CC-V

Time: 3 Hours

Full Marks: 60

The figures in the margin indicate full marks.

*Candidates are required to give their answer in their own words
as far as practicable.*

1. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु 'क' विभागतः सप्तानां प्रश्नानां 'ख' विभागतः त्रयाणां प्रश्नानां च उत्तरम् सुरगिरा देवनागरीलिपिम्
आश्रित्य देयम्। 2×10=20
নীচের প্রশ্নগুলির মধ্যে 'ক' বিভাগ থেকে সাতটি এবং 'খ' বিভাগ থেকে তিনটি প্রশ্নের সংস্কৃত ভাষায় দেবনাগরী
লিপিতে উত্তর দাও।

'ক'-বিভাগ:

'ক'-বিভাগ

- (a) शाकुन्तले नान्दीश्लोके महादेवस्य प्रत्यक्षयोग्य-मूर्तिचतुष्टयस्य नाम लिख्यताम्।
'अभिज्ञानशकुन्तलम्' नाটके नान्दीश्लोके महादेवस्य प्रत्यक्षयोग्य चारुति मूर्तिर नाम लेखो।
- (b) सारथिमनुसृत्य मृगानुसारिणः दुष्यन्तस्य रूपं वर्णयताम्।
সারথির অনুসরণে মৃগানুসরণকারী দুষ্যন্তের বর্ণনা দাও।
- (c) 'भगवन् वरः खलु एषः, न आशीः'
— आशीर्वरयोः किं पार्थक्यम्?
— आशीर्वाद ও বরের মধ্যে পার্থক্য কী?
- (d) 'त्रिशङ्कुरिव अन्तरा तिष्ठ'— अस्याः उक्तेरन्तर्गता पुराकथा समासतः विव्रियताम्।
'त्रिशङ्कुरिव अन्तरा तिष्ठ'— এই উক্তির অন্তর্নিহিত পৌরাণিক আখ্যানটি সংক্ষেপে লেখো।
- (e) 'कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद द्वैधी भवति मे मनः'— केनोक्तमेतत्? एतादृशस्य वक्तव्यस्य कारणं किम्?
'कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद द्वैधी भवति मे मनः'— উক্তিটির বক্তা কে? এরূপ উক্তির কারণ কী?
- (f) प्रतिशब्दः लिख्यताम्:
প্রতিশব্দ লেখো :
स्यन्दनः, मृगजवः
- (g) दुष्यन्तं प्रति वैखानसस्य आशीर्वाणी लिखत।
দুষ্যন্তের প্রতি বৈখানসের আশীর্বাদ লেখো।

- (h) का खलु प्रियंवदा? प्रियंवदा शब्दस्य अर्थो निरूप्यताम्।
प्रियंवदा के? प्रियंवदा शब्दের অর্থ নিরূপণ করো।
- (i) 'आर्तत्राणाय वः शस्त्रं न प्रहर्तुमनागसि'— उक्तेरस्याः तात्पर्यं विचार्यताम्।
'আর্তত্রাণায় वः शस्त्रं न प्रहर्तुमनागसि'— উক্তিটির তাৎপর্য বিচার করো।
- (j) नृपः दुष्यन्तः कथं राजर्षिः इति आख्यायते?
মহারাজ দুষ্যন্তকে রাজর্ষি বলা হয়েছে কেন?

'ख'-विभागः

'খ'-বিভাগ

- (k) भासविरचितानि नाटकानि केन कुत्र आविष्कृतानि?
ভাস বিরচিত নাটকগুলি কে কোথায় আবিষ্কার করেন?
- (l) 'रत्नावली' रूपकम् केन विरचितम्? रूपकस्य अङ्क-संख्यां लिखत।
রত্নাবলী রূপকটি কে রচনা করেন? এর অঙ্কসংখ্যা লেখো।
- (m) भट्टनारायणरचितस्य नाटकस्य किं नाम? अस्य नाटकस्य कः खलु नायकः?
ভট্টনারায়ণ রচিত একটি নাটকের নাম লেখো। এই নাটকের নায়ক কে?
- (n) महाकविभासविरचितं महाभारतमाधारीकृतं नाटकद्वयं किम्?
মহাকবি ভাস বিরচিত মহাভারত আশ্রিত দুটি নাটকের নাম লেখো।
- (o) संस्कृतसाहित्ये भाणस्यैकस्य नाम लिखत। कः खलु अस्य ग्रन्थकारः?
সংস্কৃত নাট্যসাহিত্যে একটি ভাণের নাম লেখো। এটির লেখক কে?
2. अधःस्थितेषु प्रश्नेषु यथाकामं चतुर्णां प्रश्नानामुत्तरं देयम्। तेषु प्रश्नेषु यत्किञ्चन द्वितयं सुरगिरा समाधीयताम्। 5×4=20
নীচের প্রশ্নগুলির মধ্যে যে কোনো চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও। তার মধ্যে দুটি প্রশ্নের উত্তর সংস্কৃতে লেখো।
- (a) अधस्तात् कस्यचिदेकस्य संक्षिप्ता टिप्पणी विधेया।
নীচের যে কোনো একটির সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।
कर्णभारम्, मुद्राराक्षसम्, शूद्रकः
- (b) अधोलिखितयोः श्लोकयोः अन्यतरः वङ्गभाषया अनूद्यताम्।
নীচের যে কোনো একটি শ্লোকের বাংলায় অনুবাদ করো।
- (i) गाहन्तां महिषा निपानसलिलं शृङ्गैर्मुहुस्ताडितम्
छायाबद्धकदम्बकं मृगकुलं रोमन्थमभ्यस्यतु
विस्रब्धं क्रियतां वराहततिभिर्मुस्ताक्षतिः पल्लवे
विश्रामं लभतामिदं च शिथिलज्याबन्धमस्मद्ভুঃ॥

- (ii) पदालोके सूक्ष्मं व्रजति सहसा तद्विपुलतां
यदर्धे विच्छिन्नं भवति कृतसन्धानमिव तत्।
प्रकृत्या यत् वक्रं तदपि समरेखं नयनयोः
न मे दूरे किञ्चिद् क्षणमपि न पार्श्वे रथजवात्॥

- (c) संस्कृतभाषया प्राकृतभाषायाः अनूद्यताम्।
प्राकृतभाषा থেকে সংস্কৃত ভাষায় অনুবাদ করো :
अहिणओमहु लोलुबो तुमं तह
परिचुम्बिअ चुअ मज्जरिं
कमल बसइ मेत्त निब्बुदे
महुअर बिसुमरिदोसि णं कहं

- (d) अधोलिखितयोः श्लोकयोः अन्यतरः सुरगिरा व्याख्यायताम्।
নীচের যে কোনো একটি শ্লোকের সংস্কৃত ভাষায় ব্যাখ্যা করো।

- (i) अर्थो हि कन्या परकीय एव
तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः।
जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा॥

- (ii) गच्छति पुरः शरीरं
धावति पश्चादसंस्थितं चेतः।
चीनांशुकमिव केतोः
प्रतिवातं नीयमानमस्य॥

- (e) 'ईदृग्विनोदः कुतः'— केनोक्तमिदं वचनम्? अस्य विनोदनस्य काः खलु उपकारिताः? काश्च अपकारिताः?
1+4=5

'ईदृग्विनोदः कुतः'— উক্তিটির বক্তা কে? এই বিনোদনের উপকারিতা ও অপকারিতা কী কী?

- (f) अधोलिखितयोः श्लोकांशयोः अन्यतरस्य सुरगिरा भावसम्प्रसारणं कुरुत।
1+4=5
যে কোনো একটির সংস্কৃতে ভাবসম্প্রসারণ করো।

- (i) स्वभाव एवैष परोपकारिणाम्।
(ii) बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः।

3. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु 'क' विभागे एकस्य 'ख' विभागे एकस्य प्रश्नस्य चोत्तरं लिख्यताम्। 10×2=20
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে 'ক' বিভাগ থেকে একটি ও 'খ' বিভাগ থেকে একটি প্রশ্নের উত্তর লেখো।

'क'-विभागः

'क'-বিভাগ

- (a) शाकुन्तले कः खलु विदूषकः? तस्य चरित्रं वर्णयत।
'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকে বিদূষক কে? তার চরিত্র বর্ণনা করো।

(b) 'अभिज्ञानशकुन्तलम्' इति नाटके शकुन्तलायाः पतिगृहगमनदृश्यं वर्णयत। अस्य अङ्कस्य काव्योत्कर्षं प्रतिपादयत च।

'अभिज्ञानशकुन्तलम्' नाটকের শকুন্তলার পতিগৃহে যাত্রার দৃশ্য বর্ণনা করো এবং এই অংশটির কাব্যোৎকর্ষ প্রতিপাদন করো।

'ख'-विभागः

'ख'-বিভাগ

(c) कानि रूपकाणि कालिदासेन रचितानि? तेषां रूपकानां प्रतिपाद्य-विषयः आलोच्यताम्।

কালিদাস কটি রূপক রচনা করেছেন? তাদের প্রতিপাদ্য বিষয়বস্তু আলোচনা করো।

(d) टीका लिख्यताम्।

টীকা লেখ।

(i) उत्तररामचरितम्

উত্তররামচরিতম্

(ii) स्वप्नवासवদत्तम्

স্বপ্নবাসবদত্তম্